

Bertha Zoltán

Szenvedések és csodák – a szeretet költői prózanyelvén

Kelemen Erzsébet: Alabástromszínű falak

A Debrecenben élő József Attila-díjas költő, próza- és drámaíró, kritikus, irodalom-történész Kelemen Erzsébet sokoldalú munkásságának újabb jeles eredménye az *Alabástromszínű falak* című mostani novelláskötete. A rövid történettől az áradó elbeszélésig, a tárcanovellától az esszészzerű helyzetrajzig, a villanásnyi glosszától (a sűrítés műformai törekvésében az örkényi egypercesekhez hasonlítható miniatűr karcolattól) a hangulatos életképig megannyi elbeszélő műfajban megnyilatkozó prózai alkotásai megragadó sokszínűséggel vetítik elénk az elmúlt évszázad és a jelenkor temérdek sors- és gondtapasztalatát. Bravúros tömörítő előadásmóddal és atmoszférateremtő erővel sugározva a kálváriás történelmi traumák fájdalmas és egyben lélekemelő tragikumát vagy felkavaró abszurdítását, hétköznapiságát vagy hátborzongató fantasztikumát.

A személyes, családi, életrajzi motívumok élmény- és érzelemteljes kitágításával, az emlékek, álmok, sejtelmek valóságos és titokzatos szféráit összesűrítő lélektaniaság felgazdagításával különleges mélységei tárulkoznak föl a többszörös trianoni országpusztulások, a háborúk, a hadifogságok, a gulágok, a sztálinista rémtettek, a kényszerű emigrációk, az ötvenhatos leveretések, megaláztatások, a kommunista válásüldözések szörnyű magyar szenvedéstörténetének. Amikor például ártatlan gyerekeket, fiatalokat sértegettek, fenyegettek, gúnyolva szégyenítettek meg iskolában vagy munkahelyen, mert igen kevesen bár, de még merészeltek hittanra, templomba járni vagy egyházi esküvőt tervezni. Apró tárgyak, fényképek, relikviák is felidézhetik egész életutak sorsdöntő fordulatait, a szülők, az elődök, a közeli vagy távoli hozzátartozók kínkeserveit, példázatos létküzdelseit – ugyanakkor a megtartó szeretetközösségek örökervényű varázshatalmának jótéteményeit. „Az anyák sohasem halnak meg” – „odafentről is vigyáznak ránk”: hangzik az édesanya alakját megelevenítő, elvesztését sirató szinte himnikus vallomások summája (az *Édesegyetlenek* ciklus darabjaiból). És valóban: csodálatos lelki, erkölcsi, szellemi örökséget hagynak ránk, akik előttünk járva is a minden körülmények közötti tisztesség gyógyító és hiterősítő példájával üzennek; hiszen a „szeretteink mindig velünk maradnak.”

És közvetve is helytállásra tanítanak: amikor napjainkban eluralkodik az anyagiaság, az elidegenítő technokrácia, a pénzimádat, a mindennemű dehumanizáció (mértéktelen alkoholizmus, dohányzás, abortusz – vagy ezernyi más és vétleneket is sújtó, nyomorító baj a gyógyíthatatlan betegségektől kezdve a magukra hagyott vagy koldusbotra jutott öregek és a kiszolgáltatott munkanélküliek gyötrelmein át a pszichés

deformációk és devianciák özönéig) – s az elbeszélő számtalan bizarr és elborzasztó jelenséggel szembeütközve, tanárként az iskolában is az elavulhatatlan értékek tisztelétére, elfogadására kell, hogy intse a jövő nemzedékeit. A megrendítő és mélyértelmű pillanatfelvételeket élesen exponáló leírások (főként az *Arasznyi világ* cikluscím alá csoportosított villanóképek) rendre ilyen társadalmi anómiákról, fonákságokról, furcsaságokról tudósítanak, vagy éppen azok kivételesen meghökkentő helyrebillenéseiről – a cigarettára vagyonokat költő diák hirtelen kijózanodásától (az etikaórán) egy másik eliszonyodásáig az italfüggőségtől vagy a gyilkos művi vetéléstől (átlátva mindezek szörnyűségeit), s akár egy-egy hivatali bürokrata váratlanul – mert a merev szabályokat mellőzőn – emberséges ügyintézéséig és részvételi megnyilvánulásáig.

A történetmondó és mesélő prózaművész lebilincselő közvetlenséggel, epikai hitelességgel és formanyelvi-poétikai változatossággal festi mai világunk mozaikos freskóját – a sokféle értéksorvadás, szerencsétlenség, életveszedelem, katasztrófa rémségeit is megjelenítve, el egészen a koronavírusos világijárvány, az „új spanyolnátha” felborította viselkedésformáink olyannyi groteszk, ijesztő szimptomájáig –, de az aktualitást mindig feldúsítja a historikus emlékezet ezerarcú háttere. S a realitást gyakran színezik, keresztezik misztikus megérzések, baljós előérzetek, féelmes tudatalatti vagy álomi képzelgések, rejtélyes emlékfoszlányok – és imádságos könyörgéseket, oltalom- és áldáskérő fohászokat követő csodaszerű fejlemények, felgyógyulások, megmenekülések. Sőt holtak visszajáró lelkének jelenései. Valóság és fikció elválasztó határai feloldódnak (a „horizonton belül és túl”), lét és nemlét, test és lélek, tér és idő, földi és mennyei dimenziók összehullámzanak: elhunyt szeretteink óvják lépteinket (*Harmonikahang*), egy barát előre megálmodja kollégája súlyos repülőgép-balesetét (*Légi baleset*), egy áldozatosan kötelességtudó professzor, mielőtt reggel elindulna előadást tartani, hirtelen elájul, s majd utólag találkozik az őt kórházba vinni segítő és így megmentő őrzőangyalával (*Kérem, figyeljenek!*), a szibériai haláltáborokban rég meghalt férfi újraéled, hogy pokoljárásáról számot adva katartikusan tanúsíthassa az őt regényalakként már előzőleg kiábrázoló író művészi igazságát (*Gulág*). És ezek az igazságok mind szakrális és metafizikai érvényre is jutnak a költőiségükben megemelkedő látomások távlatában: hogy szorongattatások, halálközelségek idején is csupán ahhoz a lelkiséghez érdemes ragaszkodnunk, amely feltétlenül fogadja el az üdvözítő, megszentelő, életadó isteni gondviselés ajándékát; hiszen csak „az marad meg itt is, amit a halál személyre szabott szűk kapuján magaddal értéként átviszel.”

A külföldön megszülető kisunoka meglátogatása is ilyen örvendező lelkülettel történik, minden utazási, óvintézkedései, karantén szabályos nehézség ellenére, s a kötetzáró darabok ennek jegyében sugározzák a tündökletes ünnepek, az advent, a karácsonyi szenteste ragyogó misztériumát; s a gondolatbolydító, mélyrehasító lírai kérdést: „vajon kellőképpen él-e a világ a kereszttek által kivirágzó kegyelemmel?”

(Püski Kiadó, Budapest, 2021)